

PÖYTÄKIRJA

Ilmastopaneelin 9. kokous

Aika: 3.3.2021, klo 12-16

Paikka: Zoom-etäkokous

Paikalla:

Panelistit: prof. Markku Ollikainen (pj), Helsingin yliopisto, tutkimusjohtaja Antti Arasto, VTT, prof. Ari Ekroos, Aalto-yliopisto, prof. Jouni Jaakkola, Oulun yliopisto, prof. Sirkku Juhola, Helsingin yliopisto, tutkimusprof. Paula Kivimaa, SYKE, tutkimusprof. Hannele Korhonen, Ilmatieteen laitos, prof. Jarek Kurnitski, Aalto-yliopisto, prof. Jukka Käyhkö, Turun yliopisto, prof. Peter Lund, Aalto-yliopisto, prof. Heli Peltola, Itä-Suomen yliopisto, tutkimusprof. Kristiina Regina, LUKE, prof. Jyri Seppälä, SYKE, apulaisprof. Annukka Vainio, Helsingin yliopisto, tutkimusprof. Timo Vesala, Helsingin yliopisto.

Sihteeristö: viestintäasiantuntija Sanna Autere, Helsingin yliopisto, erityisasiantuntija Heta Heiskanen, ympäristöministeriö, tiedesihteerit Marianne Leino, Helsingin yliopisto, tutkijatohtori Sanna Lötjönen (sihteerit), Helsingin yliopisto, tiedesihteerit Matti Sihvonen, Helsingin yliopisto, koordinaattori Sally Weaver, Helsingin yliopisto.

Yhdyshenkilöt: erityisasiantuntija Katja Tuokko, työ- ja elinkeinoministeriö, johtava asiantuntija Jukka Uosukainen, valtioneuvoston kanslia.

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12:32.

2. Asialistan hyväksyminen työjärjestykseksi

Asialista hyväksyttiin työjärjestykseksi.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

4. Tilannekatsaus

a. Paneelien yhteinen kannanotto elvytyksestä, julkaisu 3.3.

Kannanotto julkaistiin tänään.

b. Sopeutumisen aikajana julkaistu 12.2.

Sopeutumisen aikajana julkaistiin 12.2.

c. Taustapaperi paneelin perustiedoista ja paneelin esittelydiat

Päivitetyt tiedostot löytyvät basecampista.

d. Ilmastolakimuiston raportin julkistus 24.2.

Autere kertoi raportin julkaisusta. Toimittajille järjestettiin mediatilaisuus 24.2. Lisäksi Ollikainen oli jo aamulla YLE:n Aamu-tv:ssä ja MTV3:n uutislähetyksessä. Raportin julkaisusta ja tähän liittyvästä metsien käytön tilanteesta keskusteltiin.

e. Panelistien raportointi omista esiintymisistä

Käyhkö oli talousvaliokunnassa esittelemässä paneelin näkemystä Agenda2030:stä 18.2. Seppälä kertoi KAISU-työryhmän tilanteesta. Korhonen kertoi, että ilmastopolitiikan pyöreässä pöydässä on ollut yksi kokous vähähiilitiekartoista. Regina osallistuu seuraavaan kokoukseen, joka liittyy maankäyttöön.

f. Lausunnot ja kuulemiset

Edellisen kokouksen jälkeen annetut lausunnot:

- Talousvaliokunta Agenda 2030, kuuleminen 18.2.2021
- Fossiilittoman liikenteen tiekartta, 19.2.2021
- STM hallinnonalan sopeutumissuunnitelma 19.2.2021

Tulossa olevat lausunnot, joita valmistellaan sihteeristössä:

- Yhteisen maatalouspolitiikan strategisia suunnitelmia koskevat suositukset jäsenvaltioille, DL 4.3.2021 (Regina kutsuttu kuultavaksi)
- Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta, DL 5.3.2021
- Luonnos Suomen arktisen politiikan strategiaksi, DL 12.3.2021

5. Ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmä

Ilmastolain valmistelua jatketaan. Paneeli on jo antanut suosituksen tavoitteiden asettamisesta. Toisena asiana on suunnittelujärjestelmä sekä ilmastopaneelin rooli. Ekroos pohjusti lähetekeskustelua suunnittelujärjestelmän vaihtoehtoista ja avoimista kysymyksistä. Aiheesta keskusteltiin. Tällä lähetekeskustelulla aletaan valmistella paneelin näkemyksiä. Jaakkola ja Käyhkö otetaan mukaan keskusteluihin saamelaisten osallistumisesta ja vaikutusmahdollisuuksista.

6. Palautelomakkeen tulokset

Leino esitteli palautelomakkeen tuloksia. Tuloksista ja kehitysehdotuksista keskusteltiin.

7. Uudet hankkeet

a. Liikennehanke

Ollikainen ja Seppälä kertoivat liikennehankkeen suunnitelmasta. EU:lla on kaksi optiota voimistaa EU-tasolla liikenteen päästövähennyksiä: joko taakanjakosektorin kautta tai erimuotoisten päästökauppaversioiden kautta. Toinen juonne on kotimainen fossiilittoman liikenteen tiekartta, jossa tavoite on puolittaa päästöt 2030 mennessä. Perustilanteen kuvaa tulee selkeyttää ja eri toimien päästövähennyskustannuksia laskea toisella tapaa. Tarvittaisiin pika-analyysi ainakin kirjallisuuden valossa siitä, mitä eri päästökauppavaihtoehtoihin mahdollisesti liittyy ja miten ne edistävät päästövähennyksiä. Jos EU-tason päästökauppa tulee, pitää Suomen päästövähennystavoitteita miettiä mahdollisesti uudestaan tai ainakin tarkentaa niitä. Koska aihe koskettaa niin läheisesti kuluttajia, sosiaalinen hyväksyttävyyys ja oikeudenmukaisuus nousevat esiin. Paneelilla on oikeudenmukaisuus-hanke, jossa liikenne on sisällä, tässä pitää hyödyntää synergiaa.

Asiaa edistettäisiin kolmella tasolla. WP1:ssä pyrittäisiin luomaan kvantitatiivinen liikenteen päästömalli yhteistyössä SYKE, VTT, TUNI ja HY. WP2 koskisi taloudellisia tarkasteluja. Pyritään määrittämään keskeisimmille toimenpiteille reaaliset päästövähennyskustannukset ja tehdään analyysi eri päästökauppavaihtoehtojen vaikutuksista. Otetaan työhön mukaan päästökauppaan erikoistunut professori Lassi Ahlvik ja sihteeristö. Otetaan synergia oikeudenmukaisuushankkeesta WP3:een. Seppälä on käynyt VTT:n kanssa keskustelua. Nykyinen malli on suhteellisen yksinkertainen. Lisäksi jotkut asiat voivat olla toisiinsa kytköksissä, jolloin voi tulla helposti kaksoislaskentaa. Paneelin käyttöön olisi hyvä saada sama malli, jota valtakunnallisessa laskennassa käytetään. Mallin perusversion olisi hyvä olla melko pian käytössä. Toisessa vaiheessa tuotaisiin uudenlainen näkökulma keskusteluun. Nyt liikennesektoria käsitellään omana alueenaan, mutta samalla syntyy välillisiä vaikutuksia sektorin ulkopuolelle. Nämä pitäisi osata huomioida. Miten esimerkiksi biopolttoaineen sekoitevelvoite näkyy maankäyttösektorilla?

Ensimmäisen vaiheen kvantitatiivisen mallin olisi tarkoitus olla kesäkuussa käytössä. Toinen vaihe menisi loppuvuoteen. Lähtökohtana työpaketien tuloksia yhdistettäisiin ennen hallituksen syksyn linjauksia. Malli antaisi kvantitatiivisen pohjan taloustarkastelujen yhteyteen. Budjetin osalta isoin osa olisi mallityö, joka tulisi tämän kevään rahoituksessa. Lisäksi pitää miettiä, joudutaanko HY:ltä tilaamaan katsaustyö päästökaupan eri versioihin ja kustannuksiin, ja tarvitseeko oikeudenmukaisuushanke lisäbudjettia liikenteen osalta. Vaihe 1 maksaisi 45 000 e. Vaiheessa 2 syksyllä tulisi lisäksi 30 000 e.

Hankkeesta keskusteltiin ja se koettiin tärkeäksi ja tarpeelliseksi. Keskustelun pohjalta terveysvaikutukset pyritään saamaan analyysiin. Tätä katsotaan tarkemmin Jaakkolan kanssa. Tällä keskustelulla hanke laitetaan jatkovalmisteluun.

b. Muut

Ei muita uusia hankkeita.

8. Hankkeiden tilannekatsaukset

a. Oikeudenmukaisuus (Kivimaa)

Kivimaa kertoi hankkeen tilanteesta. Hankkeen tavoitteena on kehittää tarkastelukehikko Suomen ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuuden arviointiin. Kehikkoa kehitetään työpajojen ja kyselyaineistojen avulla. Idea oli tarkastella ilmastopolitiikan vaikutuksia muun muassa kansalaisten perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta, alueellisesti ja haavoittuvia ryhmiä tunnistaa ja tuottaa analyysyjä ja suosituksia. Nyt on eniten lähtenyt käyntiin tarkastelukehikko. Idea oli, että jo keväällä pyrittäisiin tuottamaan politiikan valmistelun tueksi kehikon luonnos, jota tarkennetaan sektorikohtaisten tietojen kautta. Kehikossa on kolmijako oikeudenmukaisuuden ulottuvuuksien mukaan: jako-oikeudenmukaisuus, tunnistava oikeudenmukaisuus ja menettelytapojen oikeudenmukaisuus. Huhtikuun aikana, ennen hallituksen puoliväliriihtä, tuotettaisiin lyhyt muistio tai blogi. Kehikkoa käsitellään hankkeen kokouksessa kuun lopussa. Kokouksen jälkeen voidaan viimeistellä alustava kirjallinen tuotos. Hankkeesta keskusteltiin.

9. Viestintäasiat

Autere kertoi viestinnän ajankohtaisista asioista. Nyt ollaan siirtymävaiheessa ja työn alla on rakentaa paneelille omat viestinnän järjestelmät HY:n kautta. Viestinnästä ja hankkeiden tarpeista keskusteltiin.

10. Ilmastopaneelien tapaaminen 18.-19.5.

Leino kertoi kansainvälisestä ilmastopaneelien tapaamisesta. Suomen paneeli on keskustellut UK:n paneelin sihteeristön kanssa kansainvälisen yhteistyön muodoista eri maiden ilmastopaneelien välillä. Brittien, Ruotsin ja Chilen paneelit järjestävät toukokuussa 18.-19.5. tapahtuman, johon kutsutaan maailmalta eri paneeleja. Tavoitteena on maantieteellinen balanssi, siksi Euroopasta on vain tiettyjä paneeleita mukana. Kustakin paneelistä kutsutaan kolme henkilöä. Tapaamiselle on annettu kolme tavoitetta. Ensimmäinen on vaihtaa hyviä käytäntöjä, miten tieteelliset paneelit pystyvät kontribuoimaan ilmastopolitiikkaan. Näiden keskustelujen pohjalta mahdollisesti luotaisiin avoin kirje COP26-kokousta silmällä pitäen. Lisäksi paneelien tulevalle yhteistyölle voitaisiin mahdollisesti luoda pysyvämmät raamit. Meiltä toivotaan erityisesti kommenttia tapaamisen teemoihin. Ollikainen menee tapaamiseen, lisäksi tilaa olisi kahdelle muulle panelistille. Sihteeristölle voi ilmoittautua ja kertoa myös ideoita teemoista. Keskustelua jatketaan brittien kanssa.

11. Muut mahdolliset asiat

a. Seuraavat kokoukset

Huhtikuun kokous ma 26.4. klo 12-16 (etä)

Kesäkuun kokous ke 9.6. klo 12-16 (etä)

b. Muut

Weaver kertoi, että paneelille on tullut kutsu Kaisun sidosryhmätilaisuuteen, johon haluttaisiin paneelilta yksi edustaja. Teemoina ovat rakentaminen, maatalous ja liikenne.

Tiedoksi, että VM perusti kestävän kasvun asiantuntijatyöryhmän/verkoston, jossa sekä Ollikainen että Kivimaa ovat mukana. Tänään oli ryhmän ensimmäinen kokous.

12. Paneelin sisäiset asiat (vain panelistit ja sihteeristö)

a. Keskustelu paneelin kannanotoista: nykyinen käytäntö

Keskusteltiin paneelin lausuntojen ja niiden valmistelun käytännöistä. Lausuntopyynnöt tulevat paneelille. Sihteeristön valmistelemat lausuntopohjat lähetetään kaikille kommentoitaviksi. Paneelin kunkin lausunnon kirjoittavat pääosin henkilöt, jotka ovat eniten perehtyneet teemaan. Lausunnon alussa lukee ilmastopaneeli ja tämän jälkeen lausunnon kirjoittajien nimet. Kun tarvitaan selkeää yksimielisyys, silloin teksti käsitellään ja hyväksytään paneelin kokouksessa. Käytännöistä keskusteltiin. Päätetään jatkaa nykyistä käytäntöä.

b. Kannanotto EU:n ilmastopaneelista

Tanskan ilmastopaneeli ja EEAC ovat tehneet EU:n sisällä toimiville paneeleille kirjeen, jossa vedotaan EU-tasoisesta ilmastopaneelin kaltaisen neuvonantajan elimen puolesta. Nyt on tullut tietoon, että tällaisen elimen perustaminen on vastatuulella sekä parlamentissa että komissiossa. Pyydetään, että ilmastopaneelit allekirjoittavat vetoomuksen elimen puolesta. Asiasta keskusteltiin. Päätetään, että Ollikainen allekirjoittaa kirjeen.

c. Liikennehanke

Esitetään, että hyväksytään liikennehanke ja sen budjetti kaksiosaisena. Nyt on sovittu, että konsultoidaan terveystieteiden osastoa sisäin ja oikeudenmukaisuushankkeen kanssa katsotaan sisältöpuolta. OY ja IL olisivat siten mukana aiemmin mainittujen ohella. Seppälä olisi koordinaattori, ja Ollikainen ja Seppälä laativat hankesuunnitelman. Tarkoituksena oli, että uusien hankkeiden rahoituksesta päätettäisiin maaliskuun aikana. Siksi esitetään, että kirjallinen hankesuunnitelma ja budjetti voidaan hyväksyä puheenjohtajistossa. Päätetään esityksen mukaisesti.

d. Muut asiat

Ei muita asioita.

13. Kokouksen päätös

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15:56.